

Misit ad me nuper Vir Doctissime Clarissimus Rinotus Inarum.
 tuum ad ipsum ἀποσώζοντος quoddam in quo quid de arcano & Critica mea
 Sententia breuius & obscurius aperis. Ac de arcano quidem id concedis quod precipue
 in eo intendo aduersus Theologorum nostrorum, vulgo receptam rogauerorū sententiam
 nihil fore recte legi quicquam potuisse in Sacro & Testamenti textu nisi
 Vocalium signa condonarum figuris sint, coarua & statim ab initio a Moise &
 Prophetis adscripta. Si certis argumentis & alio quam Iudeorum ab annis 400
 Testimonio probari posset ab Eldra aut paulo post Eednim ante Dom. N. J. Christi
 tempora ea esse addita, non repugnarem. Verum id concedere Soli hominum illorum
 quae de re testes idonei esse non possunt, quandoquidem nec ipsi illud viderant
 hinc antiqua & idonea ea de re harum Monumenta proferunt Testimonio & assertioni
 paulo iniquius mihi videtur aduersus tot argumenta quod in Arcano videtur
 mihi non inepte demonstrare id de muni factum fuisse, post consignatum Talmud
 annis post Christum natum 500, Nec tanti sunt aut esse debent, utj arbitror
 apud te & cordatos omnes ea quae Buxtorfius aduersus arcana meum effutivit
 ut quemquam dimouere debeant ab ea quam in Arcano propugno Sententia magis
 siquale lucem videat plenissima eorum quam ab anno plusquam integro ad praelum
 paratam habeo, primj ipsius libij refutatio. Ac praeterea & si concederetur
 puncta esse ab Eldra, restaret semper illud dispiciendum, An necessario puncta-
 tione hodierna ad minimum usque apicem teneamur, cum multis in locis
 penè infinitis potuerit a librariis inter describendum a primo Autographo &
 sequentibus Apographis variari, & aberrari quomodo in literis seu consonis
 ipsis factum fuisse in Critica ex Veteribus Translationibus demonstrari, siquā
 in appingendis apicibus, facilius multo & frequentius errari potest, vide Gott.
 cap. 19 lib. 3. Criticae ac Bibliandri quod isthuc affertur Testimonium expendi.
 Unde sequitur iudicium de punctatione non secus quam de lris liberum esse
 habere, an recte & apposite a librariis ubique adscripti sint isti apices; Nisi vultim
 confugere ad absurdissimum illud de Scribere ἀναγράφοντες & ἀπογράφοντες ἀπὸ τοῦ
 ἰστένου Bootius reijcit, & quo tamen necessario recurrendum esse contra eum demostho-
 in Critica mea aduersus eum defensione quam ad te mitto sperans fore ut paulo equi-
 de Critica iudicium in posterum ferat. Videbim enim me non habere (uti ille
 haviolatus) omnes Veterum Interpretum ab hodierno textu Variationes, pro totidem
 variis Lectionibus sed eas duntaxat quarum certa & indubitata ratio reddi potest
 Ex Translatione ipsa fundata in varia Lectione, cum facilij Librarij lapsu & errore
 ab una Lectione in aliam affinem nullo negotio transiri possit. Quo posito (quod
 certe negari non potest) quidquid de incertitudine in textus Sacri Speciose & inuidiose
 obicitur euanescent & in curas atque fumum abit. Amplector quod ais Varias Leones
 non impedire quominus Deo fidem fecerit promissioni de conseruando verbo suo.
 Ad id non consistit cum Bootij Buxtorfij & Theologorum Sententia & hypothesi-

quam a Iudeis ab Aaronis accepimus, de hodierno codice hebraico representat
nobis ad minimos usque apices ipsa Sacrorum Scripturarum adjecta, a quo
terea non liceat discedere vel latum pilum, cui hypothese & sententia non
renunciandum est si varia Sectione admittantur. Nec ea modo ad mittenda
concedit Boetius, in Peri Archib. Tum etiam Orientalium & Occidentium
Iudeorum sed et ea quae observari possunt ex vet. Translationum Collatione
cum hodierno codice Hebraeo utj videbitur a me adversus Boetium probatum
Quo dato nihil amplius fere postulo, nisi quod in Critica dixi de Conjectura
in sacro tractu faciendis. Id quod a me puto, esse explicatum, ut habet modus
Haronides, adest candor & charitas Christiana nihil sit quod merito offe
debeat pium & cordatum quemquam, aut unde ullum Metuendum jure sit
periculum, uti tu spero ex Critica & istius adversus Boetium Defensio
Sectione perspicere poteris. Vetus Testamentum per Iudeos, & illorum
Scripturam tum ordinariam avaywaw fuisse nobis traditum non ad
dubito; At id non evincit nobis hodierno codici tam arte adhaerendum esse
vel huius ab eo discedere nefas sit, & aliunde variis in locis exquirere
Sectiones commodiores & convenientiores, Nam uti supposito dubitas, quod
idem illud V. Testamentum maxime Iudeorum ipsorum partj (Helleni
puta ubiq; per orbem terrarum diffusis) & totj Ecclesiae Christianae primae
per aliquot secula fuisse & traditum per Graecam & 70 Versionem, ac pro
me inique & perperam non facere cum ex eorum Translatione inquiri
illj interdum in codice suo rectius & convenientius legirint quam hodie
in nostro, nisi forte velis Deum primam illam suam Ecclesiam ad meli
neglexisse, atque pertinacium & incredulorum Iudeorum (a quorum manu
hodiernum habemus Textum Hebraeum) duntaxat rationem habuisse, &
non puto de facile concedendum esse. Sed neque etiam volo (ut tu videri
imputare) codices nostros esse ad Versionem 70 corrigendos abicunq; a
ex Interpretum ipsorum ignorantia & hallucinatione. At quomodo
diuertunt, sed duntaxat ubi ostendi potest eos sequutos esse meliorem
nientionem in codice pro ysi sunt Sectionem. Sed neq; volo nostram ex
illorum in ejus locum infuscari, sed duntaxat in margine vel fons
annotari ad locorum Scripturae ex hodierna Sectione perplexorum obscur
& forte alicubi corruptorum, explicationem, illustrationem & conu
intelligentiam, id quod certe longe aequissimum videtur. Quod autem
necesse non esse, quando suspicari possumus quid illi secuti sint, statim
inter variantes Sectiones referre, magis quam inter imperitorum
rationes. Non dubito quin tibi viro docto alijsq; similibus
sit discernere inter variationes quae sunt ab ipsorum Interp. hallu
ignorantia & Spitatione aut vero etiam audacia & temeritate
sunt.

6. pagina
fol. 686.

Sunt simpliciter a varia lectione & codicum discrepantia, ubi facilis est Libra-
riorum ab una lectione in aliam lapsus & transitus. Illas non refero in censu
variarum lectionum sed has duntaxat. De Apostolis qui Ep. 70. usurparunt
verba ut vulgo nota habes Sententiam meam toto critica secundo libro Et in
appendice de locis parallelis V. & Nouj Testamentj satis explicatam atque ut
spero a te non improbandam; Recte dicis non in sono verborum sed in valore
esse verbum Dei, quod non videntur satis considerare qui aduersus varias meas
lectiones tantopere contendunt, et mordicus hodierno textui in omnibus
vel minimis adherere volunt quasi verbum Dei habituri non essemus si admittat.
varia illa lectiones. Quod initio dicis te mutationibus talibus in omni
meditatione non indiguiste, non satis capio, nisi hoc forte velis. Posse prius
quemque fidelem facile carere variis illis lectionibus, ad percipiendam &
hauriendam salutarem et necessariam ex libris V. Testamentj doctrinam, quod
certe non abusus, imo exerte in critica non semel inculco, observationem variarum
lectionum non urgeo nisi ad clariorem & meliorem intelligentiam variarum
locorum scripture, non usq. adeo magnj momenti, quaque non spectant fidej &
morum doctrinam necessariam sed alia multo leuiora, utilitatem scitu doctis
Peruditis verby Dei explanatoribus, Maxime vero ad rotundendam profanoru
hominum audaciam, qui ex omni vel leuissima labeclula putant se posse tota
Scripturae sacre auctoritatem conuelleret, si in minimis istis aliquid depre-
hendant in hodierno codice quod iure vitij argui possit uti videre poteris in
Epistola illa quae est paulo ante finem mea aduersus Bootium responsionis.
Quod addis inter mutationes a me propositas tales reperiri quae si recipiantur
tum quod de lingua didicisti & quod intelligere cepisti totum dediscendum
tibi sit atque abijciendum, non satis video quo spectes nisi ad caput u. libri
6. critica, sed ibidem videbis nullam me agnoscere necessitatem tanta
mutationis quae isthic notatur ~~mutatio~~, ac proinde non esse cuiquam
dediscendum quod didicit, quamquam si neccitas id postularet, satius esset
dediscere quod male & perperam aut sine necessitate didicimus quam per-
tinacius velle in eo quod semel male didicimus perseverare. Caterum dolore
tuum aperis de graui inter me & Bunctorfium ovēpāzē, Dolet equidem & mihi
ac vellem jam non quidem critica aduersus eum offensionem peremptam &
agendi rationem inflexam. Sed quid agas iacta est uti notas alca. Ille me
prior contemptu, probis dideris, fannis prouocauit, & atrocibus calomniis
impetiuit quo famam & existimationem meam quantum in ipso fuit, creptu
iuit. Ilis molliter & blande respondere, videri potuisset esse a causa iniquitatis,
patronj infirmitate atque imbecillitate, & animj parum bene conscij tacita-
ritus accusatione, quod & dictum de Bootio velim, cuius intoleranda prorsus
est procecitas, asperiore castigatione prorsus digna. Ad me quod attinet tantu
absit.

abest. ut eos qui me Sicubi aberrant reuocare volent in viam aut occasione
 dare aliquid melius procedendi deterrere velim fœno quod in cornu vis me
 gerere, ut contra amice monentes, amicissimj mihi sint futurj. Dicis
 Vererj ne male Sentientibus ostium aperuerim quiduis in Scripturarum in
 tentandj. Sed huic obiectioni passim in Critica respondj. Nec tu nescis ha
 Veritatis ipsa Veritate abuti solere ad sua propugnanda mendacia, quæ
 tamen non est propterea abicienda. Dicis descendendum esse ad hypothe
 in quibus Sapius mutatio a me prolata vel usus lingua & proprietate vel
 euidencia refellitur. Ego vero si in coniectando interdum, lapsus & hallucin
 sum non venio monerj. modo id fiat animo non inimico & præiudicijs in
 non corrupto. His necessitatem tibi esse impositam, ut si aliquando Lucem
 debeant quæ in quasdam Scriptura partes meditatus es, contradicas multa
 illis quas in Critica obseruo, & depugnes pro lectu quem animo non reductan
 secutus es. Ego vero non oppugno lectum ipsum sacrum. Sed duntaxat osten
 codicis hodiernj sectionem variis in locis non viderj tam commodam quam est
 Veterum Interpretum, non video quæ necessitas tibi sit imposita depugnandj pro
 incommoda hodiernj codicis ut eam præferas Antiquiorj & conuenientiorj Lectioni
 probare & euincere potes sectionem hodiernam esse ipsissimam Autographi sacri
 Scriptorum Lectionem. Codicemque hodiernum in omnibus ad minimum usque
 representare ipsa prophetarum Autographa. quod volunt & asserunt quidem Bo
 & Bootius; sed neuter tamen eorum hactenus probauit aut probare conat' est. Quod
 probari non potest quæ est illa nascens & importunum Audiam acriter eorum
 depugnandj pro Lectione recentiore, minusq; comoda (aut salte non comodior ad verba
 quiorum & meliorem atq; conuenientior quam V. Interp. secuti sunt? Certe id mihi
 esse abuti sine necessitate otis & ingenio suo. Ac proinde labore illo posse te si me ad
 facile carere, & operam tuam melius (meo quidem iudicio) & utilius collocare. De
 pariter ego ex opposito regerere, si quando Lucem videant Lucubratiuncula quædam
 Variarum scripturæ loca fore ut perspicuum fiat Lectoribus omnibus æquis & cordatis
 præiudicio abreptis, quanto ubiq; possit esse obseruatio nostra de Variis Lectionibus
 ad illustrationem multorum Scripturae Sanctae Locorum. Alioqui sine hoc sufficit
 perplexum & fortean corruptorum Librariorum incertiâ atque imperitiâ & Hal
 Sed de his satis apud te, Vir Doctissimè & prudentissimè, a quo & mollior &
 pro tua equitate expecto. Interim velim te de me omnia æqua iusta & amica
 qui Doctrinam & eruditionem tuam deosculor, atque famæ & existimationis
 animo & portare fauor, a te parem vicem ex Christiana charitatis jure & leg
 tans. Oabam Calmuri 28 Ianuarij A. Cristj 1651

Referatur ad Epistolam W. inter
 prius editas.

Tuus ex animo
 omnj obsequio
 Lud. Cappellanus